

PASSEND ONDERWIJS VOOR HOOGBEGAAFDE KINDEREN

Team en ouders basisschool Extralent

Passend onderwijs voor hoogbegaafde kinderen

Door: team en ouders basisschool Extralent

Namens het team:

Mirjam Smit, teamleider

Sanne Voeten, leerkracht

Namens de ouders:

Sandra van der Bolt

Mechteld Segers-Noij

Tiny Franken

Cindy Streng

Christa Clabbers

Gereviewd door:

Drs. C. Counotte, GZ-psychologe

Drs. M. van de Kamp, vakdidacticus kunsttheorie UvA,

Prof. Dr. T. Mooij, hoogleraar en onderzoeker ITS en CELSTEC

Drs. K. Ponte psycholoog NIP, gespecialiseerd in hoogbegaafdheid bij kinderen

December 2012

Basisschool Extralent

Albert Verweystraat 4

5921 AZ Venlo

Tel: 077-3968308

Inhoud

1 De snelweg	4
2 Doel en achtergrond van dit document.....	5
3 Inleiding.....	6
Wat is hoogbegaafdheid?	6
Profielen van hoogbegaafde leerlingen	7
Risico's voor hoogbegaafde leerlingen in het reguliere onderwijs	8
4 Onderwijs voor hoogbegaafden: Zes basisvoorwaarden volgens ouders en leerkrachten	9
Veelvoorkomende methoden.....	10
5 Beleid Stichting Kerobei	11
6 Meerwaarde voltijdsonderwijs voor hoogbegaafden: basisschool Extralent.....	12
Basisschool Extralent	12
Meerwaarde voor de kinderen	12
Meerwaarde voor de kinderen uiteengezet voor elk profiel	15
Meerwaarde voor Stichting Kerobei.....	18
Meerwaarde voor de regio	18
Meerwaarde voor de maatschappij.....	18
7 Opportuniteiten	19
8 Conclusie.....	21
9 Literatuurlijst:	22

1 De snelweg

(een overpeinzing van een vader van een hoogbegaafde jongen uit groep 5)

Ik vergelijk de basisschool wel eens met de A2 van Maastricht naar Amsterdam. Alle kinderen beginnen bij Maastricht en het einddoel is Amsterdam. Een afstand van 200 km.

Op de A2 rijden auto's, van Fiat Panda en Ford Focus tot Porsche (dit zijn de 'normale' kinderen, van iets minder slim tot meerbegaafd). Deze auto's hebben geen problemen om het traject in 2:00 uur af te leggen, ofschoon er af en toe wat oponthoud is. Op dezelfde A2 rijden ook vrachtwagens (de kinderen die wat moeilijker meekomen, misschien wel eens blijven zitten). Deze zijn wat logger en trager, ze halen maximaal 90 km/u. Dit betekent dat deze vrachtwagens over het zelfde traject wat meer tijd nodig hebben, ze leggen het traject af in 2:45 uur. Maar ook de vrachtwagens komen in Amsterdam.

Tractoren (kinderen die moeilijk leren en niet mee kunnen komen op het basisonderwijs) weren we van de snelweg, daar hebben we andere wegen voor. Ook die kinderen kunnen in Amsterdam aankomen, zij het via andere wegen die beschikbaar gesteld worden. Hoogbegaafde kinderen vergelijk ik met Formule 1 racewagens. In potentie hebben die de capaciteit om het traject met een gemiddelde snelheid van 250 km/u af te leggen en na 48 minuten in Amsterdam aan te komen.

In potentie, want de A2 hebben ze niet voor zichzelf. Immers, ook de personenwagens en vrachtwagens maken er gebruik van. En daar is de weg voor ingericht. De racewagens rijden met slippende koppeling in de eerste versnelling omdat het voor hen gewoon niet opschiet. Ze kunnen niet normaal (wat voor hen normaal is) rijden. Bij Weert moeten ze aan de kant omdat de koppeling het begeven heeft. De racewagen haalt Amsterdam niet!

Een plusklas vanaf groep 4, 5 of 6 helpt ook niet. Een parallelstrook aanleggen bij Eindhoven, 's Hertogenbosch of Utrecht helpt niet omdat de racewagen daar helemaal niet meer aankomt. Mocht er onverhoopt toch een racewagen bij Eindhoven de parallelstrook kunnen proberen, dan gooit die erna de handdoek in de ring omdat hij erna weer met de 'meute' mee moet en hier geen zin meer in heeft. De parallelstrook werkt eerder demotiverend dan motiverend. Ook de Formule 1 racewagens horen niet op de A2 thuis, net zo min als de tractoren! Ook voor deze categorie dienen aparte wegen beschikbaar gesteld te worden.

Deze vergelijking geldt niet voor alle hoogbegaafde leerlingen. Er zijn leerlingen die de gave hebben zich aan te passen aan wat de omgeving wil zien. Zij trekken een Ford Focus carrosserie over zich heen en monteren een andere motor. Ze sukkelen rustig met de rest mee, maar kunnen zich daarna ook nooit meer meten met de andere racewagens. Hun talent gaat verloren.

2 Doel en achtergrond van dit document

Ons onderwijssysteem is erop gericht om ieder kind de kans te geven zich te ontwikkelen naar de eigen mogelijkheden. Voor kinderen die niet goed mee kunnen komen, kent onze maatschappij voorzieningen om iets extra's te doen. Dit beleid wordt, vanuit algemeen gedeelde waarden met betrekking tot gelijke kansen op een menswaardig bestaan voor iedereen, breed gesteund, alhoewel met de maatregelen rondom "passend onderwijs" ook deze extra's in de knel komen. De prille ontwikkelingen om ook voor kinderen iets te bieden die bovengemiddelde mogelijkheden hebben, lijken eveneens in gevaar te komen. Te meer, omdat de hardnekkige denkfout blijft bestaan dat deze kinderen zichzelf wel zullen redden.

Vanuit het team van leraren van basisschool Extralent, is het initiatief gekomen, de huidige gedachten van ouders, leerlingen en leerkrachten over de toegevoegde waarde van voltijds primair onderwijs aan hoogbegaafden op basisschool Extralent intensief te bediscussiëren en te documenteren. De aanleiding hiervoor is het feit dat, met name vanuit financieel oogpunt, het voltijdsonderwijs voor hoogbegaafden zoals dat sinds september 2007 in Blerick/Venlo bestaat, niet vanzelfsprekend mag rekenen op een vaste plek in het onderwijsaanbod.

Het onderhavige document is bedoeld als brondocument. Het is een visiedocument, waarin beschreven staat wat de ontwikkelbehoeften zijn van hoogbegaafde kinderen. Het is opgesteld door de leerkrachten en ouders van basisschool Extralent en gereviewd door experts vanuit verschillende disciplines.

De concrete uitwerking in het onderwijscurriculum is te vinden in het schoolplan (2011-2015) van basisschool Extralent, welke te downloaden is op de website: www.extralent.kerobei.nl, of op te vragen is op school. Het aannamebeleid dat wordt gevoerd door de school, staat beschreven op de site en in de schoolgids, eveneens te downloaden op de website.

3 Inleiding

Wat zijn aspecten van hoogbegaafdheid, relevant voor het basisonderwijs?

Wat is hoogbegaafdheid?

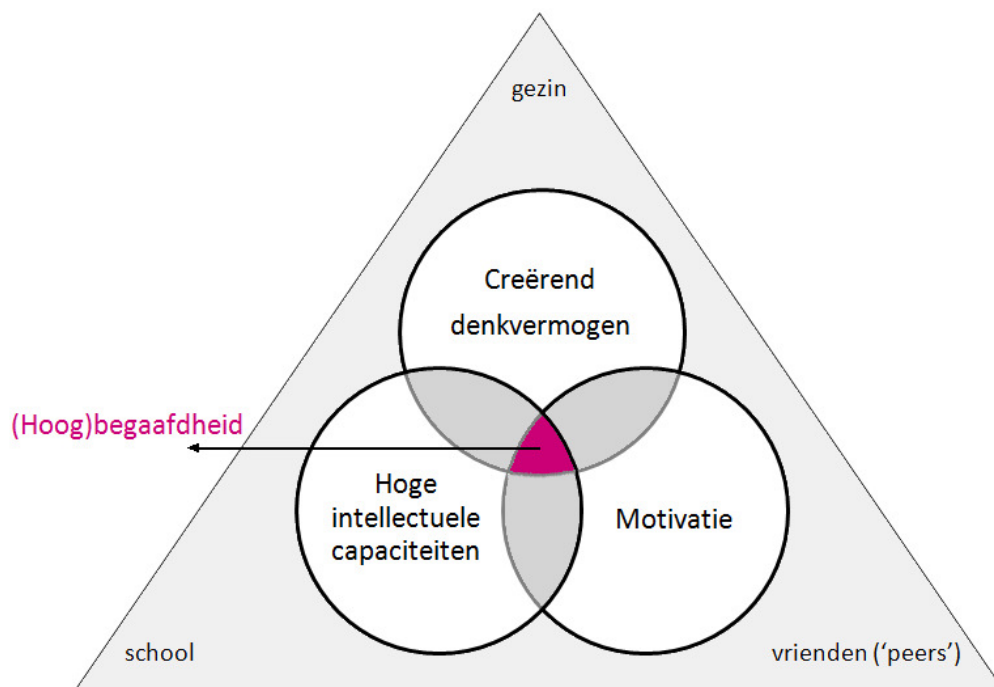
Ouders en leerkrachten die vaak met hoogbegaafde kinderen te maken hebben, zullen het volgende herkennen: hoogbegaafde kinderen zijn niet gewoon versierde normale kinderen- ze zijn fundamenteel anders.

Een hoogbegaafd persoon onderscheidt zich van de meeste andere personen door sneller, op hoger niveau, met meer eigen structurering en meer motivatie vanuit eigen ontwikkelingsbehoeften, bezig te zijn met intellectuele of cognitieve activiteiten, sociale, emotionele of artistieke activiteiten, of (ook) motorisch-atletische activiteiten (Davis & Rimm, 1985; Freeman & Josepsson, 2002; Gallagher, 1975; Khatena, 1982; Onderwijsraad, 2006). Een kind met een IQ van 145 is net zo verschillend van het normale IQ van 100 als een kind met een IQ van 55 (Webb, et. Al., 2008).

Een veelgebruikt model om hoogbegaafdheid te duiden, is het model van Mönks (figuur 1). In dit model wordt hoogbegaafdheid gezien als drie elkaar deels overlappende kenmerken, te weten: hoge intelligente vermogens, sterke taakgerichtheid en volharding en een creatief vermogen om originele oplossingen voor problemen te bedenken. De omgevingsfactoren gezin, school en vrienden (peers) zijn van sterke invloed op de ontwikkeling van deze vermogens.

De intelligentie is echter een kenmerk die altijd meeweegt in de identificatie van hoogbegaafden. Doorgaans wordt een IQ van 130 of hoger als leidraad genomen. 2,5% van de bevolking heeft een IQ van 130 of hoger (figuur 2).

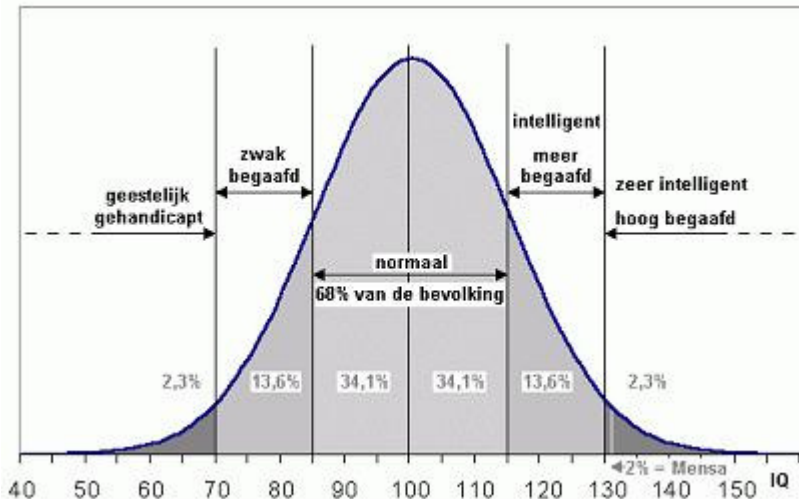
Meerfactorenmodel (Mönks, 1985)

Bron: Landelijk Informatiepunt (Hoog)begaafdheid PO

hoogbegaafdheid.slo.nl

Figuur 1. Het model van Mönks voor de signalering van hoogbegaafdheid

Figuur 2. Verdeling van intelligentie onder de bevolking

Profielen van hoogbegaafde leerlingen

Door Betts & Neihart (1988) is een indeling gemaakt van profielen van hoogbegaafde leerlingen. Deze indeling is gebaseerd op jarenlange praktijkervaring in begeleiding van hoogbegaafde leerlingen in het onderwijs. In hun omschrijving geven Betts & Neihart (1988) zowel aan welk gedrag kenmerkend is voor de betreffende categorie en hoe dit te herkennen is.

Wij hebben deze profielen hier opgenomen, omdat het nuance aanbrengt aan het beeld van “de” hoogbegaafde leerling. Bovendien blijken deze profielen uiterst werkbaar in de praktijk van herkenning en begeleiding van hoogbegaafde kinderen.

Voor al deze hoogbegaafde kinderen geldt: het kind kan veel, en het kan ook veel niet. Veel hoogbegaafde leerlingen hebben geen goede leer- en werkstrategieën. Betts & Neihart (1988) onderscheiden zes types, oftewel profielen. Hieronder worden deze profielen achtereenvolgens beknopt uiteengezet.

1. De zelfstandige leerling
 2. De succesvolle leerling
 3. De onderduikende leerling
 4. De uitdagende leerling
 5. De leerling met leer- en/of gedragsproblemen
 6. De drop-out
1. Het positieve voorbeeld van een hoogbegaafde leerling is **de zelfstandige leerling**. Deze laat de schoolresultaten zien, die passen bij zijn of haar capaciteiten, zowel op cognitief, als op sociaal gebied. Deze leerling heeft passies en komt voor zichzelf op. Belangrijk is dat deze leerling ook risico's durft te nemen, uitdagingen zoekt en aangaat en dus fouten durft te maken.
 2. Het tweede profiel is **de succesvolle leerling**. Dit lijkt een positief etiket. Deze leerling heeft namelijk goede schoolresultaten. Maar dit zijn goede resultaten in vergelijking met een gemiddelde leerling. Deze resultaten zijn niet goed vergeleken met de capaciteiten van deze leerling. Het doel van deze leerling is om zijn of haar omgeving tevreden te stellen. Omdat de leerling slim is, kan hij/zij zich goed aanpassen. Dit kost de leerling wel veel energie. Deze leerling zal risico's vermijden.
 3. Een stap verder in de aanpassing gaat **de onderduikende leerling**. Deze leerling wil verbergen dat hij/zij slim is, met als doel om sociaal geaccepteerd te worden. Deze leerling wil daarom niet bij de betere van de klas horen. Er zijn voorbeelden van leerlingen die in

toetsen bewust dat aantal fouten maakten, dat zorgde voor een gemiddelde score. Omdat 'vrienden' wel zien dat deze leerling niet zichzelf is, loopt sociale acceptatie uiteindelijk mis en kan de leerling eenzaam worden.

4. **De uitdagende leerling.** Deze leerling wil altijd meer, en vraagt of claimt dit niet altijd op een handige manier. Dikwijls is de leerling het vertrouwen in autoriteit kwijt en gaat in de contramane.
5. Deze leerling heeft vaak **leer- - en/of gedragsproblemen** gerelateerd aan een schoolprogramma dat niet past bij de leerling. Dit gaat dus niet over leerlingen die zowel hoogbegaafd zijn als leer- en/of gedragsproblemen hebben. Deze leerling uit zijn frustraties dat onderwijs niet bij hem of haar past, door inconsistente prestaties te leveren en wordt door zijn/haar gedrag onhoudbaar in de klas.
6. Een laatste profiel voor een hoogbegaafde leerling die geen adequaat onderwijsaanbod krijgt, is het zesde: **de drop-out.** Op de middelbare school is dit misschien de spijbelende, hoogbegaafde leerling. Op de lagere school is dit bijvoorbeeld de leerling die wel fysiek in de klas zit, maar niet meedoet. Met zijn hoofd is deze leerling elders.

De eerste drie profielen typeren vooral hoogbegaafde meisjes. De laatste drie profielen typeren met name jongens. De overeenkomst tussen de vijf laatste profielen is dat deze kinderen allemaal onderpresteerd zijn, die meestal niet als vanzelf als hoogbegaafde leerlingen opvallen. Het is belangrijk te beseffen dat de afwijking van het gemiddelde van een hoogbegaafde ongeveer net zo groot als die van laagbegaafde leerlingen in het speciaal onderwijs.

Risico's voor hoogbegaafde leerlingen in het reguliere onderwijs

Gezien de wens van veel hoogbegaafde kinderen om zich aan de groepsnorm aan te passen, of juist opstandig gedrag vertonen, is het voor een leerkracht erg lastig om een kind als hoogbegaafd te identificeren. Onderzoek heeft uitgewezen dat leerkrachten de helft van de kinderen die op grond van intelligentietests als hoogbegaafd kunnen worden aangemerkt, niet als zodanig herkennen (Span, 1989, in: Web, et. Al., 2008).

Leerlingen die niet worden geïdentificeerd als hoogbegaafd lopen het risico dat het ontwikkelingsaanbod niet past bij de ontwikkelingsbehoefte van het kind. Dit heeft tot gevolg dat het kind gaat onderpresteren en zich niet ontwikkelt naar vermogen. Veel hoogbegaafde kinderen die naar het voortgezet onderwijs gaan, gaan naar de HAVO of zelfs het VMBO. Wat echter grote gevolgen heeft voor de toekomstige (school)loopbaan van het kind, is dat het kind zich geen effectieve leerstrategieën toe-eigent, waardoor de kans groot is dat het op een later tijdstip in de schoolcarrière (mentaal of zelfs in letterlijke zin) zal afhaken.

Juiste afstemming van curricula- en instructiekenmerken op de leerpsychologisch relevante kenmerken van de leerlingen waarvoor deze faciliteiten zijn bedoeld is echter essentieel om problemen bij en van deze leerlingen te voorkomen (Byrne, 1998; Bowerman, 1978; Brouwers, 2003; Cronbach & Snow, 1977; Idenburg, 1962; Keleman, 2010; Kirschner, 2002).

Het bestaan van een langdurige, negatieve schoolloopbaan voor hoogbegaafde leerlingen in Nederland werd ook bevestigd in de onderzoeksresultaten van Guldmond, Bosker, Kuyper en Van der Werf (2003) in het voortgezet onderwijs. Het lijkt dus dat de "rem" op de continue ontwikkeling van hoogbegaafde leerlingen in het onderwijs mede naar voren komt in de relatief geringe resultaten van Nederlandse voortgezet onderwijsleerlingen in internationaal onderzoek (Minne, Rensman, Vroomen, & Webbink, 2007).

Dit betekent dat het van essentieel belang is om elke hoogbegaafde leerling een aangepast programma te bieden, ook als het (nog) goed gaat. Volgens Hoogeveen, Van Hell, Mooij, & Verhoeven, 2004, is het van belang dat er binnen een school of een samenwerkingsverband van scholen meerdere aanpassingen geboden worden en dat per leerling gekeken wordt welke aanpassingen op welk moment tot de beste resultaten leiden, zowel op cognitief als op sociaal emotioneel gebied.

4 Onderwijs voor hoogbegaafden: Zes basisvoorwaarden volgens ouders en leerkrachten

Wat hebben deze kinderen nodig aan ontwikkelaanbod? Met ontwikkelaanbod bedoelen wij: alles dat voordardelijk is aan een optimale ontwikkeling van een kind. In onderstaand stuk zijn zes basisvoorwaarden gedefinieerd die door elke onderwijsinstelling kunnen worden gehanteerd om het aanbod dat zij hebben voor hoogbegaafde kinderen, te kunnen toetsen. Er zijn nog meer voorwaarden te noemen, maar deze zes zijn essentieel voor een optimale ontwikkeling van hoogbegaafde kinderen.

Voor elk kind, ook voor het hoogbegaafde kind, is het op de eerste plaats belangrijk om (h)erkend te worden zoals hij of zij is en erbij te horen. **Volwassenen die kennis hebben van- en affiniteit hebben met deze groep kinderen** zijn hiervoor onontbeerlijk, evenals **andere kinderen met een vergelijkbaar ontwikkelniveau**.

Daarnaast is het om gemotiveerd te blijven, belangrijk dat het kind zich uitgedaagd weet in de **zone van de naaste ontwikkeling**. Hierdoor leert het kind de belangrijke vaardigheid van omgaan met teleurstellingen, falen en doorzetten (als het eens niet lukt). Op zich niet vreemd: ook dit geldt voor elk kind. Hoogbegaafde kinderen hebben vaak te weinig aanbod gekregen in de zone van hun naaste ontwikkeling. Alles was gemakkelijk. Hierdoor hebben zij een lage frustratie-tolerantie. Als het wel een keer moeilijk is, worden deze kinderen snel boos of verdrietig en geven snel op. Ze hebben nauwelijks geleerd dóór te zetten als iets eens moeilijker is. Het is belangrijk, dat deze frustratie-tolerantiegrens verhoogd wordt, zodat zij niet bij de eerste tegenslag het hoofd laten hangen. Daarom is aanbod in de zone van de naaste ontwikkeling nodig, evenals het effectief leren toepassen van leerstrategieën.

Hoogbegaafde kinderen hebben over het algemeen een honger naar veel kennis, op allerlei uiteenlopende gebieden. Door deze honger naar kennis en de drang te wereld om zich heen te begrijpen, vragen deze kinderen vaak veel tijd en aandacht van volwassenen. Het is belangrijk om in het aanbod tegemoet te komen aan deze honger naar kennis en de drang om de wereld om zich heen te begrijpen. Dit kan door **een rijk en breed aanbod**, wat **top-down** wordt aangeboden. Hiermee wordt bedoeld dat in de instructie wordt gestart met het schetsen van de gehele context, om daarna pas naar de afzonderlijke delen te gaan.

Dit is duidelijk zichtbaar in het aanbod van het rekenonderwijs. Het rekenonderwijs in het reguliere onderwijs wordt aangeboden vanuit ogenschijnlijk losse onderdelen (optellen en aftrekken, de tafels leren, etc.) om vervolgens langzaam en in sterk voorgestructureerde stappen toe te werken naar het geheel. Hoogbegaafde kinderen hebben het juist nodig het systeem vooraf te doorzien, om vervolgens vanuit noodzaak en deelstappen tot het einddoel te komen.

Bovendien hebben deze kinderen dikwijls in hun verleden nauwelijks aanbod gekregen in deze zone van naaste ontwikkeling, waardoor zij vaak niet beschikken over effectieve leerstrategieën. Voor deze kinderen is het derhalve extra belangrijk om deze **leerstrategieën structureel en als vast onderdeel van het aanbod aan te leren**. Hoogbegaafde kinderen die niet structureel geholpen worden bij het zich eigen maken van effectieve leerstrategieën, lopen een groter risico om op een later moment in de (school)loopbaan vast te lopen. Er zijn vele voorbeelden van hoogbegaafde volwassenen, die er maar niet in slagen een studie af te ronden, simpelweg omdat zij geen effectieve leerstrategieën

Zes basisvoorwaarden voor ontwikkelaanbod aan hoogbegaafde leerlingen:

- 1. Volwassenen met kennis van- en affiniteit met hoogbegaafde kinderen*
- 2. Kinderen met vergelijkbaar ontwikkelniveau (peers)*
- 3. Aanbod in de zone van de naaste ontwikkeling*
- 4. Rijk en breed aanbod*
- 5. Top-down aanbod*
- 6. Structureel aanbod van leerstrategieën en leren automatiseren*

bezitten. Hierbij dient extra aandacht te zijn voor automatiseren. Hoogbegaafde kinderen zijn dikwijls in staat om vraagstukken te beredeneren en zo bij de juiste oplossing te komen. Hierdoor automatiseren veel kinderen weinig of niet, wat kan leiden tot bijvoorbeeld reken- of leesproblemen.

Veelvoorkomende methoden

Professor Ton Mooij (2007) toonde in wetenschappelijk onderzoek bij 60.000 leerlingen aan dat het huidige reguliere onderwijs blokkades opwerpt voor jonge hoogbegaafde leerlingen. Tegenwoordig is een steeds grotere groep zich bewust van de noodzaak om passend aanbod te ontwikkelen voor deze groep kinderen. Het aanbod is momenteel weinig gestructureerd en divers; er zijn verrijkingprogramma's, plusklassen die één dagdeel per week met een groep hoogbegaafde kinderen bij elkaar komen, er zijn scholen met een vaste plusklas. Onderstaand beschrijven wij meer in detail vier veel voorkomende methoden waarmee onderwijsprofessionals trachten tegemoet te komen aan de ontwikkelbehoeften van hoogbegaafde kinderen.

1. **Compacten en verrijken in de klas.** Met compacten wordt bedoeld: de hoeveelheid van het onderwijsaanbod verminderen. Het kind maakt bijvoorbeeld dezelfde sommen als de klasgenoten, maar in plaats van vier rijtjes hoeft het kind er maar twee te maken. In de overige tijd krijgt het kind ander aanbod. Verrijken wil zeggen: het kind krijgt aanbod dat niet vooruitloopt op de standaard leerlijn van de basisschool, maar het kind krijgt verbreding aangeboden, in de vorm van moeilijkere toepassingen van het geleerde, of aanbod dat klasgenoten niet krijgen aangeboden, bij voorkeur in hetzelfde vakgebied.
2. **Plusklas:** in de school, of samen met een aantal scholen, is een groep geformeerd waar gedurende een dag(deel) in de week aanbod wordt geboden aan een groep hoog- en/of meerbegaafde leerlingen. De samenstelling van deze klas is in veel gevallen heterogeen qua leeftijd.
3. **Versnellen.** Het kind doorloopt de basisschool in een versneld tempo. In de meeste gevallen betekent dit dat een kind een klas overslaat. Er zijn ook scholen die het kind een aparte leerlijn aanbieden. Het kind blijft in de leeftijdsgroep, maar krijgt (voor enkele vakken) aanbod voor hogere leerjaren.
4. **School voor hoogbegaafden,** waarin voltijds onderwijs met compacten, verrijken, versnellen en plus-aanbod wordt aangereikt en waar daarnaast specifiek ook aandacht is voor de sociaal-emotionele en cognitieve ontwikkeling van de hoogbegaafde leerling (die een aangepaste begeleiding vereist).

5 Beleid Stichting Kerobei

Basisschool Extralent is één van de scholen binnen de Stichting Kerobei. De Stichting realiseert hoogwaardig passend onderwijs en betekenisvolle kinderopvang op levensbeschouwelijke grondslag voor ieder kind van 0 – 14 jaar. Zij streven naar kwalitatief goed onderwijs voor elk kind, 'dichtbij waar kan en speciaal waar moet'. Hiermee wordt bedoeld dat Stichting Kerobei streeft naar kwalitatief hoogwaardig onderwijs in de nabije leefomgeving van elk kind. Daar waar speciale ontwikkelbehoeften bestaan die in de nabij leefomgeving van het kind (nog) niet kunnen worden geboden, zoals bij sommige hoogbegaafde kinderen, is een speciale voorziening, zoals basisschool Extralent, nodig.

In het Kerobei strategisch beleidsplan 2011-2015 wordt beleid voor de basisschool Extralent als volgt verwoord:

Basisschool Extralent heeft de ogen geopend voor de problematiek van de hoogbegaafde leerlingen. Landelijk heeft dit initiatief inmiddels veel volgelingen gekregen. We blijven dit nog enkele jaren aanhouden en proberen via de toepassingen binnen Passend Onderwijs hier een meer definitieve en betaalbare vorm aan te geven. We voeren hier nog een tweestromenbeleid. Exclusief onderwijs voor ontwikkelingsgelijken en tegelijkertijd streven naar inclusief thuisnabij onderwijs voor hoogbegaafde leerlingen waar dat mogelijk is.

Voor Kerobei zijn er daarom ook drie zaken essentieel om te bepalen of het onderwijs nog goed aansluit bij het kind [ref. 1]:

- Het kind gaat graag naar school.
- Het kind leert wat nodig is en ontwikkelt zich zoals je mag verwachten. Daarbij hebben de leerkrachten hoge verwachtingen van kinderen en hun omgeving. Immers, hoge verwachtingen van volwassenen stimuleren kinderen in hun ontwikkeling.
- De school kan de passende begeleiding bieden, al dan niet met extra hulp van buitenaf.

6 Meerwaarde voltijdsonderwijs voor hoogbegaafden: basisschool Extralent

Basisschool Extralent

Basisschool Extralent is een school voor kinderen in de leeftijd van 6 – 13 jaar met een hoge intelligentie (richtlijn: IQ 130+). Bij deze kinderen is komen vast te staan, dat het regulier basisonderwijs onvoldoende kan aansluiten bij de specifieke onderwijs- en/of zorgvragen van deze kinderen. Die specifieke vragen zijn primair gerelateerd aan de hoge intelligentie van het kind. De kinderen stromen op ongeveer 12-jarige leeftijd (na groep 8) uit naar het VO. De kerndoelen voor het Primair Onderwijs zijn leidend voor het onderwijsaanbod en voor de te behalen onderwijsresultaten. Daarnaast krijgen kinderen volop de gelegenheid voor verrijking van kennis en vaardigheden ten opzichte van deze kerndoelen. Kinderen leren om beter met hun bijzondere talenten en/of beperkingen om te gaan en deze op een positieve manier te vertalen naar mogelijkheden binnen hun eigen ontwikkeling naar actief burgerschap en het leveren van een positieve bijdrage aan de maatschappij.

Een doel van dit voltijdsonderwijs is om deze leerlingen de ruimte te geven om zich te ontwikkelen. Dit gebeurt door extra uitdaging te bieden, waar de leerling zijn hele leven van profiteert: wereldtalen zoals Spaans, leren leren en leren ondernemen, filosofie, creativiteit. De kennis en ervaringen van buiten school worden naar binnengehaald via gastlessen en de leerlingen doen kennis op via excursies en projecten buiten de school.

Een ander doel is om het talent van hoogbegaafden te benutten, en basis te leggen, zodat zij als hoogopgeleide en creatieve mensen later een belangrijke bijdrage kunnen verlenen aan de Nederlandse kenniseconomie. Bovendien helpt hun brede ontwikkeling en tolerante levenshouding om een positieve bijdrage kunnen leveren aan de maatschappij.

De hoogbegaafde leerlingen kunnen na het volgen van het onderwijs op basisschool Extralent gemakkelijk in het voortgezet onderwijs instromen. Het voortgezet onderwijs heeft het belang van speciaal voltijd onderwijs aan meer- en hoogbegaafde kinderen ingezien en heeft het onderwijs daarop aangepast in verschillende vormen zoals onder andere het tweetalig VWO, het technisch gymnasium en de 'Da Vinci Class'. Basisschool Extralent werkt samen met de 'Da Vinci Class' door bijvoorbeeld gezamenlijke projecten te organiseren.

Meerwaarde voor de kinderen

Waarom voltijds onderwijs voor hoogbegaafden? Sternberg en Grigorenko (2002) stellen dat er in het onderwijs voor hoogbegaafde leerlingen continue sprake dient te zijn van juiste plaatsing qua niveau en aard van domeinspecifieke leeractiviteiten (vgl. Cronbach & Snow, 1977). Scholen met voltijds onderwijs voor hoogbegaafde kinderen krijgen een groot deel van hun leerlingen in de loop van groep 4-6, veelal nadat deze leerlingen in andere scholen problematisch of opvallend zijn geworden. Wanneer het onderwijsniveau te laag is, of slechts is afgestemd op de gemiddelde leeftijd van de leerlingen in een groep of klas, kan een vierjarige hoogbegaafde leerling al binnen enkele maanden na intrede in de basisschool motivationele, cognitieve en sociale problemen ervaren die zich uiten in een toenemend "gedwongen onderpresteren" (vgl. Butler-Por, 1987; Fransen, 1988; Mooij, 1991, 1992; Purcell, Burns, Tomlinson, Imbeau, & Martin, 2002).

Ouders van een groot deel van de huidige populatie van basisschool Extralent, of de toenmalig leerkrachten van deze kinderen, erkenden dat deze hoogbegaafden in het reguliere onderwijs niet het aanbod kregen dat nodig was.

Voorts omdat de eerder genoemde zes basisvoorwaarden om te komen tot ontwikkeling enkel kunnen worden gerealiseerd in een setting met ontwikkelingsgelijken en volwassenen met kennis van- en affiniteit met hoogbegaafde kinderen. Compacten, versnellen en verrijken alleen is niet genoeg. Juist het sociale aspect (omgaan met peers en kundige volwassenen) zijn onontbeerlijk, evenals het top-down aanbod en het aanleren van effectieve leerstrategieën. Een hoogbegaafde leerling die vanaf het schoolbegin onderwijsactiviteiten verricht die aansluiten op zijn of haar actuele

competenties en die zich ondersteund voelt door gezin, vrienden, groepsgenoten en leerkracht, zal zich conform zijn of haar potenties ontwikkelen (vgl. Bartenwerfer, 1988; Colangelo, Assouline, & Gross, 2004; Grayson, 2001; Mooij & Van Reen, 1990).

In een plusklas zijn deze voorwaarden in sommige gevallen (deels) aanwezig. Echter: de hoogbegaafde zal maar een klein deel van de week doorbrengen in deze setting en het overgrote deel van de week in de reguliere setting, waar een deel van deze voorwaarden niet aanwezig zijn. Hoogbegaafden hebben de volle week deze voorwaarden nodig; zij zijn niet parttime hoogbegaafd.

Volgens Walsh, Hodge, Bowes, & Kemp (2010) dienen vanaf het schoolbegin de spel- en leersituaties te zijn afgestemd op de kenmerken van de in een groep of klas aanwezige leerlingen wat betreft cognitieve, sociale, emotionele, motorische en expressieve bekwaamheden en potenties. Enerzijds gaat het hier om een goede intake met heldere (aanvangs-)diagnostiek met bepaling van beginkenmerken en een daaraan gerelateerd ontwikkelings- en leeraanbod in het schoolprogramma of curriculum. Anderzijds is doorlopende bepaling van de leervorderingen in relatie tot (vooral) individuele ontwikkelings- en leerprocessen van belang, mede om een hoogbegaafde leerling de vrijheid te geven velerlei eigen activiteiten op te pakken, desgewenst samen met andere leerlingen of volwassenen (vgl. ook Khatena, 1982; King et al., 1985). Empirische ondersteuning voor deze optimaliserende onderwijsaanpak wordt gegeven door bijvoorbeeld Baroody (1993); Colangelo et al. (2004); Fakolade & Adeniyi (2010); Gross (1992); en Pedarvis, Howley en Howley (1990).

Hieronder staan deze voorwaarden en aanbod nader uitgewerkt, zoals momenteel aangeboden op basisschool Extralent.

Behoeften: geaccepteerd voelen en veilig voelen en leren op de eigen wijze.

Basisvoorwaarden 1, 2 en 5: Volwassenen met kennis van- en affiniteit met hoogbegaafde kinderen, omgaan met ontwikkelingsgelijken en top-down leren

Wanneer kinderen zich altijd anders en buitengesloten voelen komen ze niet tot ontwikkeling. Op de basisschool Extralent zitten de hoogbegaafde leerlingen bij elkaar in de klas. Deze ontwikkelings- en geestesgelijken voelen elkaar goed aan en trekken sterk naar elkaar toe. Ze hebben het gevoel erbij te horen. De kinderen voelen zich waardevol, geaccepteerd en vrij in wie ze zijn.

De kinderen worden begeleid door leerkrachten met veel kennis van- en ervaring met hoogbegaafde kinderen. Hoogbegaafde kinderen hebben een wezenlijk andere manier van denken en leren. Ze hebben specifieke onderwijsbehoeften, waar basisschool Extralent op aansluit door de opgebouwde expertise van de leerkrachten, onder andere het top-down leren.

Behoeft: Leren op het eigen niveau

Basisvoorwaarden 3: aanbod in de zone van de naaste ontwikkeling

Hoogbegaafde kinderen leren op hoog niveau van en met elkaar en dagen elkaar uit, om hun zone van naaste ontwikkeling steeds weer te verleggen. Wanneer kinderen altijd de beste zijn of zich niet uitgedaagd voelen hoger te presteren -omdat ze met niets doen ook een voldoende halen- ontwikkelen zij zich onvoldoende.

De kinderen in niveaugroepen en zijn zeker niet altijd de beste of de eerste doordat iedereen hoogbegaafd is. Het niveau en het tempo is van een zodanig hoog niveau, dat ze tegen hun grenzen aanlopen en die vervolgens leren verleggen en/ of accepteren. Ze leren dat hulp vragen en fouten maken mag (leren falen).

Deze kinderen zijn in staat om het basiscurriculum in minder dan de gestelde tijd te doorlopen. Kinderen werken in niveaugroepen en de stof wordt dus in minder tijd compact aangeboden. Hierdoor ontstaat een uitdagende leeromgeving waarin het niet vanzelfsprekend is dat de kinderen moeiteloos de doelen bereiken.

Behoeft: het ontwikkelen van effectieve leerstrategieën

Basisvoorwaarde 4 en 6: een rijk en breed aanbod en structureel aanbod van effectieve leerstrategieën

De school biedt in het curriculum – dagelijks – vakken aan die niet op een reguliere basisschool gegeven worden.

Planmatig aanleren van effectieve leerstrategieën: Het vak 'leren leren'

Het vak 'leren leren' wordt als apart vak onderwezen op basisschool Extralent. Het doel is om de kinderen effectieve leerstrategieën eigen te laten maken, zodat zij in hun verdere (school)loopbaan voldoende toegerust zijn om zich te kunnen ontwikkelen naar vermogen. In de toekomst moeten ze op deze leerstrategieën kunnen terugvallen, want wat doe je als je faalt, als iets niet lukt en hoe plan je een werkstuk? Dit zijn enkele voorbeelden waar hoogbegaafde kinderen niet sterk in zijn.

De school heeft een unieke methode ontwikkeld, welke uitgaat van drie hoofdcompetenties: taakgericht werken, leren en gedrag.

- Taakgericht werken: concentratie, plannen, reflecteren, doel van de opdracht, deelstappen, verzorging, etc.
- Leren: op welke manier leer ik? Wat is mijn voorkeursintelligentie? Hoe leer ik voor een toets?
- Gedrag: inzicht in jezelf en de ander, motivatie, doorzettingsvermogen, omgaan met kritiek.

De inhoud van de lessen 'leren leren' zijn opgebouwd naar de drie hoofdcompetenties. De leerkracht observeert zijn of haar eigen groep goed en bepaald (in samenspraak met de kinderen) waar aan gewerkt moet worden. Er zijn lessen ontwikkeld waar de leerkracht uit kan putten. Verder houden de leerkrachten ontwikkelgesprekken met de kinderen. Waar sta je, wat gaat goed en waar wil je aan werken?

Het vastleggen en volgen gebeurt in het digitale portfolio. De leerlingen kunnen (n.a.v. het gesprek) zelf aangeven waar ze aan willen werken en voegen uiteindelijk ook bewijzen toe. De leerlingen zijn eigenaar van hun ontwikkeling. Tijdens de portfoliogesprekken met ouders en kinderen is dit een belangrijk gespreksonderdeel.

Verrijkende vakken en projectochtend

Spaans, schaken, filosofie, drama-dans: extra vakken om kinderen uit te dagen. Deze vakken worden gedeeltelijk door een vakdocent gegeven. De projectochtend is een ochtend die qua invulling aansluit bij de belevingswereld van de leerlingen.

Opgeteld, zijn deze aspecten alleen in te vullen binnen het voltijds onderwijs aan hoogbegaafden. Elke lesaanpak en -uitwerking bevat aspecten die specifiek zijn voor hoogbegaafde leerlingen.

Dat scholen voor voltijds onderwijs voor hoogbegaafde kinderen in een grote behoefte voorzien, blijkt uit de grote landelijke belangstelling: na de eerste school in 2007, waren er in 2011 al 62 Leonardoscholen voor primair onderwijs en 11 "Leonardo Colleges" in het voortgezet onderwijs. Ouders nemen de nadelen van de overstap naar een gespecialiseerde school voor lief: zij rijden dikwijls grote afstanden, en het kind gaat niet meer in de eigen natuurlijke omgeving naar school.

Meerwaarde voor de kinderen uiteengezet voor elk profiel

De zes verschillende profielen (Betts & Nijhart, 1988) brengen elk hun eigen kenmerken, risico's ontwikkelbehoeften en aanpak met zich mee. Hieronder zijn deze profielen nader uiteengezet en is beschreven op welke wijze basisschool Extralent het beschreven type hoogbegaafde kind kan helpen.

Type 1. De zelfstandige leerling

Kenmerken	Risico's	Ontwikkelbehoeften
Hoogbegaafde kinderen die het goed doen op de reguliere basisschool	<i>Hoewel dit de ideale leerling lijkt, blijft het alsnog belangrijk ook deze autonome leerling te ondersteunen. De focus ligt hierbij vooral op het zo veel mogelijk faciliteren van mogelijkheden tot onbegrensd leren.</i>	Deze leerling heeft behoefte aan een compact en verrijkt curriculum onder goede begeleiding.

Aanbod basisschool Extralent:

De zelfstandige leerling waardeert het compacte en verrijkte curriculum. Basisvakken worden in minder uren worden gegeven. De leerling werkt op zijn eigen niveau in de niveaugroepen wat past bij zijn zone van naaste ontwikkeling. In het algemeen is dit een manier van werken die zeer goed aansluit bij de behoefte en motivatie van de zelfstandige leerling. Compacten en verrijken in een groep met hoogbegaafden leidt tot een niveau en een tempo van een zodanig hoog niveau, dat ook de zelfstandige leerling tegen zijn grenzen aanloopt en die vervolgens leert verleggen en/ of accepteren. Hij leert dat hulp vragen en fouten maken mag. Hij leert leren, leert falen, en hij voert ontwikkelgesprekken met de leerkracht. Hij is in de niveaugroep zeker niet altijd de beste of de eerste, doordat iedereen hoogbegaafd is.

Type 2. De succesvolle leerling

Kenmerken	Risico's	Ontwikkelbehoeften
Perfectionistisch, goede prestaties, zoekt bevestiging van de leerkracht, vermijdt risico, accepterend en conformerend, afhankelijk.	Faalangst en onderduikend gedrag. Faalangst, omdat het beeld dat deze leerling in het hoofd heeft en wilt bereiken niet behaald wordt, onderduikend gedrag om maar niet op te vallen.	Deze leerling heeft stimulatie nodig om boven het beheersingsniveau uit te stijgen (de zone van naaste ontwikkeling). Wat kan dit profiel kind daar halen.

Aanbod basisschool Extralent:

De leerlingen werken in niveaugroepen. De lesstof wordt topdown binnen deze niveaugroepen aangeboden. Er wordt dus vooraf getoetst, zodat zij geen stof krijgen, die ze al beheersen. De leerkrachten voeren ontwikkelgesprekken met leerlingen, waarbij er ontwikkelpunten aan bod komen op het gebied van gedrag, leren en leren leren.

Type 3. De onderduikende leerling

Kenmerken	Risico's	Ontwikkelbehoeften
Onderpresteren, niet meer zichtbaar in de school.	Ondanks dat deze leerling niet meer zichtbaar is, kan deze wel psychosomatische klachten gaan vertonen als hoofdpijn en buikpijn of agressie thuis. Deze leerling kan in een depressie komen door te weinig inzicht in eigen mogelijkheden. Met als mogelijk gevolg dat de leerling niet meer naar school wil.	Deze leerling heeft succeservaringen op cognitief gebied nodig. Hij heeft inzicht nodig in het mogen zijn van wie hij is.

Aanbod basisschool Extralent:

Door de herkenning van deze leerling en plaatsing op een school met geestes- en ontwikkelingsgelijken is er grote kans dat deze leerling zijn klachten achter zich laat en zich thuis voelt op basisschool Extralent. De leerling bloeit dan op.

Verder is er nauw contact met ouders, en zijn leerkrachten alert op psychosomatische klachten. Bij psychosomatische klachten wordt expliciet bekeken of te weinig uitdaging op cognitief gebied een mogelijke oorzaak is. Ook de ouders worden vanzelfsprekend betrokken, waarmee de thuissituatie wordt beschreven en besproken.

Ook als de leerling op school niet goed tot werken komt, zal dit aanleiding zijn voor een gesprek, met als doel het kind te stimuleren het beste uit zichzelf te halen.

Type 4. De uitdagende leerling

Kenmerken	Risico's	Ontwikkelbehoeften
Corrigeert de leerkracht, stelt regels ter discussie, is eerlijk en direct, grote stemmingswisselingen, vertoont inconsistente werkwijzen, slechte zelfcontrole, creatief.	Onvoldoende uitdaging. De leerling zal geneigd zijn omgeving bezig te houden. Dit uit zich bijvoorbeeld in negatief en/of uitdagend gedrag.	Deze leerling heeft erkenning van zijn sterke kanten nodig. Hij wil graag gezien worden.

Aanbod basisschool Extralent:

In de omgeving met geestes- en ontwikkelingsgelijken worden de uitdagingen die deze leerlingen zoekt, de hele week aangeboden. Waarschijnlijk is een aantal klasgenoten ook opzoek naar een vergelijkbare uitdaging. Eigenaarschap wordt bevorderd en nieuwe invalshoeken en gedachten worden beloond, door de leerkracht en zeker ook door mede-leerlingen. Op de wekelijkse projectochtend kan de uitdagende leerling zijn creatief ontwikkelvermogen laten zien, op diverse onderwerpen. Zo kunnen ze hun kwaliteiten laten zien, en werken aan die dingen waar ze (nog) niet goed in zijn. Experts komen hun expertise op school brengen of we bezoeken de experts binnen een bedrijf, stichting of instelling. Theorie en praktijk komen in deze projectochtenden samen. Zo wordt de uitdagende leerling zelf uitgedaagd, waardoor de negatieve gedragsuitingen afnemen of zelfs verdwijnen.

Type 5. De leerling met leer- en/of gedragsproblemen

Kenmerken	Risico's	Ontwikkelenbehoefte
Beschikt over kenmerken die lijken op add, adhd, asperger, autisme e.d. We spreken hier over gedragsproblemen die veroorzaakt worden door een schoolprogramma dat niet bij hen past.	Hoewel een leer- of gedragsstoornis oorzaak kan zijn van gesignaleerde problemen, kan ook een gebrek aan (h)erkenning van de mogelijkheden van deze (hoog)begaafde leerling de oorzaak zijn van afwijkend gedrag of tegenvallende prestaties. Er bestaat dan een risico dat deze leerling onjuist gelabeld wordt en hiermee inadequaat ondersteund wordt in de ontwikkeling van zijn talenten.	Deze leerling heeft het nodig uitgedaagd te worden in de dingen waar hij goed in is. Daarnaast zullen minder ontwikkelde vaardigheden extra aandacht moeten krijgen. Hij heeft begeleiding, directe instructie en strategieën nodig voor zelfregulatie.

Aanbod basisschool Extralent:

De praktijk leert dat hoogbegaafde kinderen met een vorm van autisme, adhd of add in een klas met hoogbegaafden erkend wordt, ze zijn immers 'samen hoogbegaafd'. Kinderen die op hun oude school om hun combinatie van hoogbegaafdheid en een gedragsprobleem buiten de boot vielen – en zelfs gepest werden – voelen zich op basisschool Extralent vaak wel thuis en worden geaccepteerd. Bovendien kunnen klasgenoten ook rationeel omgaan met verschillen tussen hoogbegaafden, ze accepteren afwijkend gedrag.

Type 6. De drop-out

Kenmerken	Risico's	Ontwikkelenbehoefte
Faalangst, slapeloosheid, depressie, eenzaamheid, geen zin meer in het leven, zeer oppositioneel gedrag, komt ongeïnteresseerd over.	Deze leerling is op school slechts nog fysiek aanwezig, maar voelt en toont zich niet echt betrokken, of neemt zelfs onregelmatig deel aan het onderwijs. Er is een risico dat deze leerling uiteindelijk (zonder diploma) het onderwijs verlaat.	Voor deze leerling is het nodig om op te groeien met ontwikkelingsgelijken. Dit voorkomt het dat het kind zich gaat afsluiten van zijn omgeving, omdat het zich niet begrepen voelt.

Aanbod basisschool Extralent:

Ook voor deze leerlingen voelt een klas vol hoogbegaafden als een warm bad. Ze merken dat ze zich hier open kunnen stellen voor hun omgeving, dat klasgenoten en leerkrachten hen begrijpen en dat ze op vergelijkbare manier denken en leren als hun klasgenoten. In ontwikkelgesprekken die de leerkracht met de leerling voert, wordt voortgang besproken, zowel van het werk als van de sociale context. Eenzame en depressieve kinderen bloeien op en worden voor hun ouders weer herkenbaar, kunnen en willen op basisschool Extralent zichzelf zijn. Ze ontwikkelen zich op een gezonde manier.

Meerwaarde voor Stichting Kerobei

Door te investeren in basisschool Extralent, bouwt Stichting Kerobei systematisch expertise op mbt onderwijs aan hoogbegaafde kinderen, welke kan worden benut om het onderwijs aan meer- en hoogbegaafde leerlingen op de reguliere scholen te versterken.

Daar waar het reguliere aanbod (nog) niet toereikend is om tegemoet te komen aan de ontwikkelbehoeften van een leerling, is het relatief eenvoudig om het kind passend onderwijs te bieden, welke binnen Stichting Kerobei voorhanden is. Voor de scholen van Kerobei kan dit een belangrijk argument zijn om leerlingen te verwijzen: lijnen zijn kort en de eventuele overgang naar basisschool Extralent is eenvoudig te organiseren. De school is relatief dichtbij.

Ook helpt het leerkrachten met grote groepen in het reguliere onderwijs: als hoogbegaafde leerlingen doorstromen in het voltijds onderwijs voor hoogbegaafde kinderen (zoals basisschool Extralent), worden de niveaoverschillen in de klassen minder groot. Het begeleiden van een leerling met een van de 6 beschreven profielen zal namelijk veel tijd en energie van hen vragen en vaak als storend of lastig worden ervaren.

Meerwaarde voor de regio

De afgelopen jaren heeft basisschool Extralent leerlingen uit Noord- en Midden-Limburg, Brabant en Duitsland aan zich weten te binden, waarvan een groot deel niet uit het 'Kerobei' gebied komt. Dit heeft toegevoegde waarde voor de stad Venlo, die zo een bijzondere groep kinderen aan zich weet te binden. Een groot gedeelte van deze kinderen kiest uiteindelijk ook voor een middelbare school in Venlo.

Met het oog op de ontwikkelingen rondom passend onderwijs heeft Stichting Kerobei een belangrijke meerwaarde voor de overige schoolbesturen in de regio. Het is niet ondenkbaar en zelfs zeer waarschijnlijk, dat op reguliere scholen buiten Stichting Kerobei in de regio het aanbod aan hoogbegaafde leerlingen tevens (nog) niet toereikend is voor sommige leerlingen. Basisschool Extralent zou voor deze kinderen tegemoet kunnen komen in het aanbod. Tevens zou de school voor de scholen uit regio Noord-Limburg als expertisecentrum kunnen fungeren om de reguliere scholen te versterken op het gebied van ontwikkeling van meer- en hoogbegaafde kinderen.

Ook heeft de school toegevoegde waarde voor het gebied "Brainport". Voor de kennisintensieve bedrijven in deze omgeving is het interessant dat Venlo een kweekvijver heeft, in de vorm van het onderwijs op basisschool Extralent en daarop volgend de Da Vinci Class, om mensen al in een zeer vroeg stadium aan zich te binden.

Door het fundament op de basisschool te leggen (leren leren, leren falen) is de kans dat deze leerlingen succesvol hun schoolloopbaan afronden, aanzienlijk toegenomen.

Meerwaarde voor de maatschappij

Nederland Kennisland, daarvoor legt het basisonderwijs het fundament. Door aan hoogbegaafde leerlingen, die een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan de maatschappij, een goede basisopleiding te geven, zullen zij later van grotere toegevoegde waarde kunnen zijn. Er zijn genoeg voorbeelden van zeer slimme mensen, die uiteindelijk blijken niet geleerd te hebben hun talenten te benutten. En erger, met gedragsproblemen waardoor zij geen positieve bijdrage aan de maatschappij (kunnen) leveren.

7 Opportuniteiten

Stichting Kerobei staat in de wijde omgeving bekend als een ondernemende club. Mensen die ergens voor staan en iets durven. Mensen die denken in kansen. Vandaar dat wij onze ideeën en opportunistisch graag met u delen. Want ook wij willen graag vooruit denken. En we willen het beste voor alle kinderen, net als u.

Expertisecentrum Hoogbegaafdheid door-ontwikkelen en mogelijk vermarkten aan andere scholen en schoolbesturen

De intentie is uitgesproken om vanuit het Expertisecentrum Hoogbegaafdheid praktische ervaringen uit basisschool Extralent en de kennis en ervaring van BCO Onderwijsadvies te koppelen en te versterken. Directies, leraren, intern begeleiders, mentoren van de basisscholen en scholen voor voortgezet onderwijs zouden terecht kunnen bij dit expertisecentrum. Hierbij kan het gaan om trainingen, begeleiding, informatie, advisering en het formuleren van een school-bestuursvisie. Momenteel is het Expertisecentrum Hoogbegaafdheid nog niet ingericht.

Gezien de voortrekkersrol die basisschool Extralent heeft in Nederland, is het interessant om de school en daarmee stichting Kerobei te profileren als expertisecentrum voor niet-Kerobei scholen en schoolbesturen. Kennis en methodieken kunnen worden vermarkt en Kerobei en basisschool Extralent bevestigen en verstevigen de status van expert op het gebied aan onderwijs aan hoogbegaafde kinderen. Gezien de ontwikkelingen rondom passend onderwijs komt er waarschijnlijk een behoefte aan specifieke kennis en methodieken voor hoogbegaafde kinderen.

Regionaal expertisecentrum voor de regio Noord-Limburg

Met het oog op de ontwikkelingen rondom passend onderwijs heeft Stichting Kerobei een belangrijke meerwaarde voor de overige schoolbesturen in de regio. Het is niet ondenkbaar en zelfs zeer waarschijnlijk, dat op reguliere scholen buiten Stichting Kerobei in de regio het aanbod aan hoogbegaafde leerlingen tevens (nog) niet toereikend is voor sommige leerlingen. Basisschool Extralent zou voor deze kinderen tegemoet kunnen komen in het aanbod. Tevens zou de school voor de scholen uit regio Noord-Limburg als expertisecentrum kunnen fungeren om de reguliere scholen te versterken op het gebied van ontwikkeling van meer- en hoogbegaafde kinderen.

Samenwerking opzoeken met het Centrum voor Begaafdheidsonderzoek.

De expertise van de professionals werkzaam op basisschool Extralent kan worden uitgebreid en geïntensiveerd met de bevindingen van het CBO. Anderzijds kan de school wellicht aanknopingspunten bieden voor verder onderzoek naar effectief onderwijs aan hoogbegaafde leerlingen. De kennis en inzichten die beide partijen opdoen en ontwikkelen, kan ten dienste staan van alle scholen van stichting Kerobei.

Specialiseren van andere scholen

Basisschool Extralent ziet zichzelf als een school met een specialisatie, gericht op hoogbegaafden. In het algemeen is het – in de visie van de school – goed om aan te sluiten bij talenten van leerlingen. In het VO zijn er – naast Da Vinci initiatieven – ook creatieve, sportieve, technisch en talige specialisaties. Ook in het reguliere basisonderwijs zijn er meer mogelijkheden te specialiseren, waardoor kinderen hun talenten beter kunnen ontwikkelen. Denk bijvoorbeeld aan: creativiteit, taal, sport, kunsten, etc.

Cluster met Speciaal Onderwijs (Schans, Lings)

Het verschil tussen het gemiddelde IQ en het IQ van een hoogbegaafde leerling is net zo groot als dat tussen het gemiddelde en een zwakbegaafde leerling, namelijk 30 IQ-punten. Een vergelijkbare – aparte – benadering, ligt vanuit deze redenering voor de hand.

Leren leren / digitaal portfolio vermarkten

Het unieke curriculum en de lesmaterialen voor Leren leren zijn door basisschool Extralent de afgelopen jaren ontwikkeld. Hiervoor is van buiten de school grote belangstelling. Voorstel is om een project op te zetten, om leren leren en het digitale portfolio als methodiek te gaan aanbieden op alle Kerobei scholen. Verder is het goed na te gaan of een Business Plan opgezet kan worden om de ontwikkelde methode commercieel in te voeren op scholen buiten Kerobei.

Naschools aanbod voor andere kinderen

Voor leerlingen die niet naar basisschool Extralent gaan, kan het aantrekkelijk zijn om een deel van het aanbod van de school als naschools aanbod te kunnen volgen. Daar waar kinderen na school naschools aanbod volgen bij bijvoorbeeld een kunstencentrum of sportschool, heeft basisschool Extralent wellicht ook mogelijkheden om een interessant en aantrekkelijk naschools aanbod te verzorgen voor kinderen. Denk bijvoorbeeld aan Spaans of schaken.

Stageplaatsen voor leerkrachten Stichting Kerobei of regio Noord-Limburg

Basisschool Extralent kan stageplaatsen bieden om leerkrachten te leren signaleren en inspelen op de behoeftes van hoogbegaafde leerlingen. Met het oog op mobiliteit binnen Stichting Kerobei, zijn er mogelijk meer leerkrachten geïnteresseerd in een specialisatie, wellicht om zelf als leerkracht op deze school te werken. Op deze manier zal de kennis en expertise vanuit de school zich op duurzame wijze verspreiden en uitbreiden binnen Stichting Kerobei en regio Noord-Limburg, wat ten goede komt aan meerdere, zo niet alle scholen.

Ontwikkelen screeningslijst voor Kerobei of regio Noord-Limburg.

Uit onderzoek is gebleken dat sommige kleuters binnen drie weken hun gedrag zo aanpassen dat hun ontwikkelingsvoorsprong niet meer zichtbaar is (onderduikende leerling). Het ontwikkelen van een screeningslijst om zo een eventuele ontwikkelingsvoorsprong te herkennen voordat een kind naar school gaat, voorkomt dat de ontwikkelingsvoorsprong onopgemerkt blijft. Als basisschool Extralent vervolgens voor scholen ook een aanpak ontwikkelt om hoogbegaafde leerlingen in groep 1 en 2 optimaal tot ontwikkeling te laten komen, dan levert dit een duidelijke meerwaarde.

8 Conclusie

De leerlingen van basisschool Extralent hebben in veruit de meeste gevallen een onderwijsaanbod genoten binnen het reguliere onderwijs dat niet aansloot bij de ontwikkelbehoefte van deze kinderen. Met ontwikkelbehoefte wordt bedoeld: een passend aanbod, leeromgeving en peers. In veel gevallen heeft dat geleid tot serieuze problemen, variërend van ver onder het eigen niveau presteren tot depressieve gevoelens met zelfs een doodswens.

Specifieke expertise en een passend aanbod op het gebied van hoogbegaafdheid is dagelijks nodig om deze kinderen goed te begeleiden. Het leerkrachtgedrag is hierbij van essentieel belang, aangezien onvoldoende geschoolde leerkrachten op het vlak van diagnostiek van en adequate omgang met (onderpresterende) hoogbegaafde leerlingen tot probleemvergroting kan leiden (Mooij, Paas, Fettelaar, 2012).

Bij het inrichten van onderwijs voor hoogbegaafden pleiten wij daarom dringend om ervoor te zorgen dat naast het passende top-down aangeboden cognitieve aanbod in de zone van de naaste ontwikkeling, ook tegemoet wordt gekomen aan de andere behoeften: volwassenen die kennis hebben van- en affiniteit hebben met hoogbegaafde kinderen, omgaan met ontwikkelingsgelijken, leren omgaan met falen en leren doorzetten en het ontwikkelen van effectieve leerstrategieën. Deze basisvoorwaarden om te komen tot ontwikkeling kunnen ons inziens worden gerealiseerd in een plusklas en op meest optimale wijze in voltijd onderwijs voor hoogbegaafden.

Het concept van basisschool Extralent biedt hoogbegaafde leerlingen wat ze nodig hebben om hun talent te ontwikkelen. Dit kan, afhankelijk van de mogelijkheden op de desbetreffende scholen, wellicht voor een deel ingevuld worden op reguliere basisscholen. Met name de aspecten van 'je veilig voelen', 'structureel op hun eigen niveau leren' en 'leren leren' schieten reguliere basisscholen dikwijls te kort om de behoeftes van hoogbegaafde leerlingen in te vullen.

- Voor 'leren leren' is dit methodisch mogelijk op termijn in te vullen.
- Voor 'op hun eigen niveau leren' vergt dit een zeer grote inspanning van de leerkracht in een klas waar deze leerling een uitzonderingspositie inneemt. Dit is niet onmogelijk, maar ook niet wenselijk.
- De 'veilige groep' kan alleen met voltijdsonderwijs geboden worden.

Dit is dan ook het belangrijkste argument om basisschool Extralent een permanente plaats te geven in het onderwijsaanbod. Deze kinderen hebben het nodig.

De meeste hoogbegaafde kinderen die voltijd onderwijs genieten voor hoogbegaafden basisschool Extralent knappen in afzienbare tijd weer op en leren door de uitstekende expertise van de docenten weer optimaal te gaan leren en functioneren. Talent dat anders verloren zou zijn gegaan, komt tot bloei. De school bestaat te kort om uitspraken te kunnen doen over de maatschappelijke bijdrage van deze kinderen. De kinderen die de school verlaten na groep 8, zijn echter dusdanig toegerust met effectieve leerstrategieën, en hebben weer vertrouwen in het eigen kunnen. Met basisschool Extralent hebben deze kinderen een stevige basis voor het verdere leven. Een basis die zij anders jammerlijk zouden moeten ontberen.

Het gaat ons (leerkrachten en ouders) uiteraard om het belang van onze kinderen. Maar wat ons betreft gaat het verder: het gaat om het belang van alle kinderen. Alle kinderen hebben recht op een aanbod dat afgestemd is op de ontwikkelbehoeften. Daar willen wij ons graag hard voor maken.

Team en ouders basisschool Extralent

9 Literatuurlijst:

- Hoogbegaafde kinderen, Leonardo-onderwijs; Ben Daeter
<http://boekenwijzer.com/2011/11/01/hoogbegaafde-kinderen-leonardo-onderwijs-ben-daeter/>
- Kinderen en slim zijn: waarom slim zijn soms knap lastig is; Welling, Frouke I., Antwerpen: Lifetime, 2005
- Zicht op hoogbegaafdheid: handboek voor leerkrachten in het basisonderwijs, Van Gerven, Eleenoor
- Omgaan met (hoog)begaafde kinderen: een andere kijk op (hoog)begaafdheid in school en gezin; de Hoop, F.; Janson, D.J. De Hoop, F.; Janson, D. De Hoop, F.; Janson, Dolf J.
- Onderwijs aan hoogbegaafde kinderen; Mooij, Ton, Muiderberg : Coutinho, 1991
- Webb, J.T., Meckstroth, E. A., Tolan, S. S. (2008). De begeleiding van hoogbegaafde kinderen. Uitgeverij: Van Gorcum.

Baroody, A.J. (1993). Fostering the mathematical learning of Young children. In B. Spodek (Ed.), *Handbook of research on the education of Young children* (pp. 151-175). New York: MacMillan.

Bartenwerfer, H., (Ed.) (1988); *Besondere Begabungen in der normalen Schule. Forschung, Beratung, pädagogischer Auftrag*. Frankfurt: Gesellschaft zur Förderung Pädagogischer Forschung.

Betts, G., Neihart M. (1988). *Gifted Child Quarterly*. National Association for Gifted Children (NAGC)

Bowerman, W.R. (1978). Subjective competence: The structure, process and function of self-referent causal attributions. *Journal for the Theory of Social Behavior*, 8, 45-75.

Brouwers, G.W. (2003). Zogenaamde classificerende diagnostiek als opmaat naar bureaucreatie en gesjoemel. *Tijdschrift voor Orthopedagogiek*, 42(9), 396-398.

Butler-Por, N. (1987). *Underachievers in school: Issues and intervention*. Chicester; Wiley.

Byrne, B. (1998). *The foundation of literacy. The child's acquisition of the alphabetic principle*. Hove, UK: Psychology Press.

Colangelo, N., Assouline, S.N., & Gross, M.U.M. (2004). *A nation deceived: How schools hold back America's brightest students (Volumes I and II)*. Iowa City, IA: The Connie Belin & Jacqueline N. Blank International Center for Gifted Education and Talent Development.

Cronbach, L.J., & Snow, R.E. (1977). *Aptitudes and instructional methods*. New York: Irvington Publishers.

Davis, G.A., & Rimm, S.B. (1985). *Education of the gifted and talented*. Englewood Cliffs; Prentice-Hall.

Fakolade, O.A., & Adeniyi, S.O. (2010). Efficacy of enrichment triad and self-direct models on academic achievement of gifted students in selected secondary schools in Nigeria. *International Journal of Special Education*, 25(1), 10-16.

Fransen, G. (1998). Het verhaal van Jan, een hoogbegaafd kind. *Tijdschrift voor Orthopedagogiek, Kinderpsychiatrie en Klinische Kinderpsychologie*, 13, 101-110.

Freeman, J., & Josepsson, B. (2002). A gifted programme in Iceland and its effects. *High Ability Studies*, 13(1), 35-46.

Gallagher, J. (1975). *Teaching the gifted child*. Boston: Allyn and Bacon.

- Grayson, J.P. (2001). The performance of "gifted" high school students in university. *The Canadian Journal of Higher Education*, 31(1), 121-139.
- Gross, M.U.M. (1992). The use of radical acceleration in cases of extreme intellectual precocity. *Gifted Child Quarterly*, 36(2), 91-99.
- Guldmond, H., Bosker, R.J., Kuyper, H., & Van der Werf, M.P.C. (2003). *Hoogbegaafden in het voortgezet onderwijs*. Groningen: GION.
- Hoogeveen, L. CBO Nijmegen. <http://www.leraar24.nl/bijlage/1497>
- Hoogeveen, L., Van Hell, J., Mooij, T., & Verhoeven, L., (2005). *Onderwijsaanpassingen voor hoogbegaafde leerlingen; Meta-analyses en overzicht van internationaal onderzoek*. Nijmegen: Radboud Universiteit, CBO / Orthopedagogiek / ITS.
- Idenburg, P.J. (1962). Het ideaal van de optimale ontwikkeling der talenten en de pedagogische structuur van het schoolwezen. *Pedagogische Studiën*, 39, 434-453.
- Keleman, G. (2010). A personalized model design for gifted children's education. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 2, 3981-3987,
- Khatena, J. (1982). *Educational psychology of the gifted*. New York: Wiley.
- King, E., O'Shea, A.A., Joy Patyk, L.I., Popp, L.A., Runions, T., Shearer, J., & Hendren, R.T. (1985). *Programming for the gifted*. Ontario, Canada; Ministry of Education.
- Kirschner, P.A. (2002). Can we support CSCL? Educational, social and technological affordances for learning, in P.A. Kirschner, W. Jochems, P. Dillenbourg, & G. Kanselaar (Eds.). *Three worlds of CSCL: Can we support CSCL?* (pp. 7-47). Heerlen, The Netherlands: Open University.
- Minne, B., Rensman, M., Vroomen, B., & Webbing, D. (2007). *Excellence for productivity*. The Hague, The Netherlands: CPB.
- Mooij, T. (1991). *Schoolproblemen van hoogbegaafde leerlingen. Richtlijnen voor passend onderwijs*. Muiderberg: Coutinho.
- Mooij, T. (1992). Predicting (under)achievement of gifted children. *European Journal for High Ability*, 3, 59-74.
- Mooij, T., (2007). Design of educational and ICT conditions to integrate differences in learning: COntextual learning theory and a first transformation step in early education. *Computers in Human Behavior*, 23(3), 1499-1530.
- Mooij, T., Paas, T., Fettelaar, D. (2012). Onderwijs en hoogbegaafde leerlingen: Leonardoschool of -leerling? Tussenbalans van interventieonderzoek project Onderwijs Bewijs ODB08093 Paper Onderwijs Research Dagen, 20-22 juni 2012 Wageningen UR
- Mooij, T., & Van Reen, T. (1990). Hoogbegaafden in een combinatie-klas. *Onderwijsdifferentiatie in de praktijk. Didaktief*, 20(6), 17-19.
- Onderwijsraad (2006). *Naar meer evidence based onderwijs. Advies*. Den Haag: Auteur.
- Pedarvis, E.D., Howley, A.A., & Howley, C.B. (1990). *The abilities of gifted children*. Englewood Cliffs: Prentice Hall.
- Purcell, J.H., Burns, D.E., Tomlinson, C.A., Imbeau, M.B., & Martin, J.L. (2002). Bridging the gap: A tool and technique to analyze and evaluate gifted education curricular units. *Gifted Child Quarterly*, 46, 306-321.

Sternberg, R.J., & Grigorenko, E.L. (2002). The theory of successful intelligence as a basis for gifted education, *Gifted Child Quarterly*, 46(4), 265-277.

Walsh, R.L., Hodge, K.A., Bowes, J.M., & Kemp, C.R. (2010). Same age, different page: Overcoming the barriers to catering for Young gifted children in prior-to-school settings. *International Journal of Early Childhood*, 42(1), 43-58.